

összefüggésének, a természet és az emberi élet összekapcsolódásának, stb. világos, könnyed ábrázolásán keresztül, földrajztanításunk módszerbeli értékét is előnyösen befolyásolja. Karöltve a most megjelent „Földrajzi munkanaplókkal“, a cselekvő földrajzoktatásnak is egyik nélkülözhetetlen eszköze.

A II. kiadás, — melyben az eddigi tapasztalatok alapján kisebb változtatásokat eszközöltünk, — az elsőnél is szebb, csinosabb, gondosabb és tökéletesebb kivitelben készült. Az egyes füzeteket *színes* lapmelléletek egészítik ki.

A mű tartalma: I. füzet: Alapfogalmak (szülőföldismeret), Magyarország. II. füzet: Európa. III. füzet: Idegen világrészek, Csillagászat. IV. füzet: Általános földrajz, Magyarország összefoglalása. Térképismertek. Sorozatonként kapható az eddigi olcsó áron, 6.— P-ért. *Tanárok részére: 450 P kedvezményes ár!* Megrendelhető a szerzőnél, Szeged, Boldogasszony-sugárút 8. sz.

KÜLFÖLDI TANÍTÁSI MOZGALMAK.

(Külföldi folyóiratok nyomán.)

1. Hogyan valósítható meg a cselekvő tanítás a mennyiségtanál? Ezt a kérdést tárgyalja a „Neue Bahnen“ tanügyi folyóirat egyik cikkében, amelyben kifejti, hogy a tanuló aktivitása ne csak az ismeretek elfogadásában nyilvánuljon, hanem a tanuló, a tanár vezetése mellett, önálló szellemi munkával, megfigyeléssel, méréssel, kutatással szerezzék meg azokat. A tanulók a tanárnak ne hallgatói, hanem munkatársai legyenek, a tanterem inkább műhely, mint előadóhelyiség. Minden tárgynál fontos a tanuló önállósága, de főképpen a számolásnál kell minden fokon arra törekedni, hogy a tanulók a fölvetett problémát önállóan és ne a tanár folytonos támogatásával oldják meg. A cikk szerzője megjegyzi, hogy mindezek már sokszor hangoztatott elvek, helyességüket is belátja mindenki, de az út a belátástól a megvalósításig igen nagy és nem is könnyű a gyakorlatban a megfelelő utat megtalálni. A cikk azután tárgyalja, miként gondolja az elveket a gyakorlatban hasznosan érvényre juttatni. A kifejtett gondolatok pontokba foglalva a következők:

a) A tanítás a tanár és tanuló között folyó párbeszéddé alakuljon. A beszélgetést a tanár vezeti és irányítja.

b) Szoktatni kell a tanulókat, hogy megfelelő problémákat ők hozzanak az iskolába és azokat a szükséges adatok beszerzésével készítsük elő a megoldásra. A problémákat lehetőleg a napi eseményekből keressék. A tárgyi viszonyokat, ha szükséges, a tanár vezetésével a tanulók közös munkával tisztázzák. Ezután közösen keresik a megoldási módokat, a várható eredményt a tanulók megbecsülik és végül önállóan megoldják a feladatot.

c) Ha a tanuló megoldást ajánlott, azt megbeszélés nélkül elutasítani nem szabad. Az ajánlott megoldással akkor is kell foglalkozni, ha az helytelen, vagy ha csak kerülő úton vezetne megoldáshoz. Lehetőleg a tanuló maga lássa be, hogy ajánlott eljárásánál jobb is található. Azzal, hogy a

tanár minden ajánlást komolyan vesz, ösztönzi a gyengébb tanulókat is, hogy a tanításban ők is aktív részt vegyenek.

d) Amire a tanuló a maga erejéből is rájöhet, vagy amit tanulóársai segítségével kitalálhat, azt a tanár ne magyarázza.

e) A feladat megoldása után ajánlatos az eredményt először helyességére megvizsgálni, a becsléssel összehasonlítani. Azután fontolja meg a tanuló hogyan változnék meg az eredmény, esetleg az eljárás, ha egyes föltételek, vagy szám adatok megváltoznának. Ezzel a különböző függési viszonyok élesebben kitűnnek és a tanulók megtanulnak hasonló feladatokat szerkeszteni.

f) Csak a problémáknak önálló felvetése és megoldása ébreszti a saját erőben vetett hitet, fejleszti a matematikai gondolkodást és képesíti a tanultaknak gyakorlati alkalmazására is. Az élet a problémákat nem úgy veti föl, mint az iskola. Az élet problémái: házat akarunk építtetni; ruhát kell csináltatni; fél kg húst kértünk, de a mészáros 5 dkg-mal többet vágott le. Imre kap 10 P-öt, hogy hozzon fél kg cukrot, 2 és fél kg 00-ás lisztet, 25 dkg diót, az anyja figyelmezteti, hogy jól vigyázzon a visszakapásnál; a bádogos 35 cm. oldalú négyzetből a lehető legnagyobb kört vágja ki, hány % a hulladék?

2. Miért eredménytelen a számtantitanítás? Ezzel a kérdéssel foglalkozik a Pharus című tanügyi lap 1934-ik évfolyamában *Johann Norbistrath*: „Zur konkretisierung des Rechenunterrichtes“ címen. Nem az a baj, mondja a cikk, hogy a tanulók a konkrét tudásnak csak igen alacsony fokát érik el, de az eredmények formailag sem felelnek meg azon várakozásnak, amit a számtantantánításhoz általában fűznek. Hiányzik az anyag alapos megértése, amit a tanulók megtanulnak, azt nagyon hamar elfelejtik és képtelenek a tanultakat az élet problémáinak megfejtésére alkalmazni.

Az eredménytelenség egyik okát cikkíró abban találja, hogy a matematikai és természettudományi műveltséget a legszélesebb körök aláértékelik. Aki valamely idegen szót, vagy szólásformát nem ismer, vagy aki Niobe balesetét elbeszélve, a hangsúlyt az o betűre és nem az i-re helyezi, vagy aki az ókor valamelyik istenségéről szóló mondát nem ismeri, az jobb, ha a társaságban hallgat, mert könnyen műveletlennek ítélik. Azt azonban minden következmény nélkül teheti, hogy elbűszkélkedik azzal, hogy egyszerű kamatot nem tud kiszámítani, hogy a legegyszerűbb mértani tételt nem tudja igazolni, hogy nem ismeri a holdfogyatkozás okát, ha egyébként latin és görög mondatokat hiba nélkül tud citálni. Fontosabb, hogy a görög mondatokban járatos legyen, mint hogy egy váltót leszámítolni, vagy az évszakok változatait magyarázni tudja.

Több példával illusztrálja, hogy a hiba a tanítási módszerben van. Elmondja a következő tapasztalatait:

A Hauptschule (polgári iskola) 2., 3. és 4. osztályaiból válogatva nagyobb számú tanulónak a következő feladatot adta: egyik km-kötől a másikig 1250 lépést számláltunk, mit lehetne itt kiszámítani? Csak a 4. osztályban akadt tanuló, aki megmondta, hogy a lépés hosszát cm-ekben lehetne kiszámítani. Nagyon kevés tanuló jelentkezett, aki tudta, hogyan kell ezt kiszá-

mítani. Még kevesebb, aki meghatározott idő alatt helyes feleletet tudott adni.

Egy másik tanulócsoport kiszámította mennyi 23×41 . Arra a kérdésre, mennyi akkor 24×41 , a tanulók legnagyobb része azt felelte, hogy 1-gyel több. Ha a tanulók tisztában lettek volna, hogy 23×41 azt jelenti: $41 + 41 + 41 \dots 23$ -szor, akkor föltétlenül megfeleltek volna a kérdésre.

Ugyanezek a tanulók ismerték a métert, a tizedes számokkal való műveleteket is tanulták már. A méteren nem tudták megmutatni a 0,7, 0,07, 0,007 m-t. Akadt olyan is, aki a 0,007 m-t nagyobbbnak gondolta, mint a 0,07 m-t.

Azt tapasztalta, hogy a törtek tanítása teljesen gépiesen történik. Egy tanuló sem akadt, aki ilyen kérdésekre tudott volna felelni:

Adjatok össze 3 valódi törtet, hogy összegük 2 egész legyen!

$\frac{1}{4}$, meg mennyi az $\frac{1}{3}$? $\frac{3}{4}$ -et mennyivel kell megszorozni, hogy szorzatuk $\frac{1}{3}$ legyen?

Szorozz össze két valódi törtet, hogy szorzatuk $\frac{1}{3}$ legyen!

3. Számoltassunk-e megnevezetlen számokkal? Erről a kérdéstről folyik vita a Schweizerische Lehrerzeitung múlt évi kötetében. Justus Stöcklin svájci pedagógus szerint a szám melletti megnevezés csökkenti a számolási hibákat, lényegesen elősegíti a számfogalom keletkezését, valamint a szám-műveletek megértését is. Pl. ha a tanuló nem tudja kiszámítani, mennyi 100.000 — 87.000, segíthet a következő okoskodás:

100 P — 87 P, az 13 P.

100 alma — 87 alma az 13 alma.

100 ezer — 87 ezer az 13 ezer.

Első pillanatra úgylátszik, mintha Stöcklin állítása vitathatatlan volna. De mélyebb meggondolás meggyőz, hogy az említett esetben nem a megnevezés teszi könnyebbé a számviszonyok fölfogását, mert a megnevezés itt tulajdonképpen arra szolgált, hogy a tanulót hamis számkapcsolástól megóvja. Ezt elérhetjük a számok megnevezése nélkül is a következőképen:

100 — 87 az 13,

1000 — 870 az 130,

10.000 — 8.700 az 1300,

100.000 — 87.000 az 13.000.

Egy másik cikkíró szerint, ha a tanuló nem tudja mennyi 100 — 87, akkor azt sem tudja, mennyi 100 alma — 87 alma.

Rude is a megnevezett számokkal való számolást kívánja, mert az életben megnevezetlen szám soha sem fordul elő, ezekkel csak az iskolában számolnak. Ez is tévedés, mert akár fejben, akár írásban számolunk az életben, a számokat mindig kiemeljük a megnevezésekből és mindig csak tiszta számokkal számolunk, a megnevezést csak az eredményhez fűzzük. Ebből tehát az következik, hogy a meg nem nevezett számokkal való számolásnak nagy szerepe van az életben is. Minden tanító tapasztalhatta, hogy a tanuló a megnevezéseket figyelmen kívül hagyja és csak a számokra ügyel. Ezért számítja ki 36 almának és 47 körtének az összegét és a feladat lehetetlenségét csak akkor veszi észre, amikor az eredményhez keresi a megnevezést. A figyelmetlenségnek ezt a fokát sem lehet csodálni, mert a számokhoz fűzött

megnevezést a tanuló teherként cipeli magával számolás közben, tehát szívesen figyelmén kívül hagyja.

Amikor a művelet begyakorlásáról van szó, amikor számolási készséget akarunk fejleszteni, akkor megnevezetlen számokkal számoltassunk. Természetesen vannak műveletek, ahol a megnevezés el nem hagyható. 2 m 50 cm + 70 cm feladatnál fontos a megnevezés. 260 P-nek mennyi a 7 és $\frac{1}{2}\%$ -a feladatnál szükséges és indokolt a megnevezés. De nem indokolt ott, ahol a megnevezéssel szemléletesebbé gondoljuk tenni a számokat. Ezt a célt a megnevezés nem szolgálja, ha a megnevezés a problémával nincsen szerves összefüggésben.

A számtantanítással foglalkozó újabb irodalomból:

Heinrich Kempinszky: Die gemeine und die dezimale Bruchrechnung. Leipzig. Az elemi iskola szempontjából tárgyalja a kérdést. Már az első osztályban életet ad a törtszámnak, a tört tehát mint számérték tudatossá és természetessé válik.

Heinrich Kempinszky: Die oberen vier Rechenjahre. Leipzig. Dürr. Megmutatja, hogyan szerezhetnek a tanulók a népiskola V—VIII. osztályai-ban megfelelő számolási készséget.

Falk Konrad: Rechnen im Rahmen des Gesamtunterrichtes. Wien. Érdekes módszertani munka. Öt tanítási vázlaton mutatja be, miként kapcsolódhat a számtan az ú. n. Gesamtunterrichtba; a vasút, a táplálkozás, a víz, a vásár, a kirándulás.

E. Knowko: Die Forschungsmethode im mathematischen Unterricht als Mittel der Erziehung zu Autonomie u. Gemeinschaft. Berlin. A szellemi önálló ságra való nevelést szolgálja.

Grimm A.: Zeichnendes Rechnen. Znaim. Következtetések és egyenletek elemi módon egyszerű rajzokkal való megoldását tárgyalja.

P. Pétersen und G. Steiner: Meine Rechenreise. Stuttgart 1934. Pétersen és Steiner sajátos egyéni módszere a számtantanításra alkalmazva. Aki Pétersennek Jéna-Planja iránt érdeklődik, az örömmel lapozgatja ezeket az érdekes kis számolási könyvecskéket.

A matematika tanítása német nemzeti szociálista szellemben. A matematikai és természettudományi oktatás fejlesztésére alakult német egyesület erfurti közgyűlésén tárgyalta ezt a kérdést, miként alakuljon ezen tárgyak oktatása az új Németországban. A következő határozatukat egyhangúan hozták:

A matematika és természettudományok tanítását is az új Németország szolgálatába kell állítani, mert minden tárgynak ez a cél ad jogosultságot a német iskolában. A matematikai gondolkodás korrektsége, társulva a német ember lényével, elengedhetetlen a szellemi munkás akaratának nevelésére. A minden üres frázist kizáró matematika, kötött formában fejez ki tiszta gondolkodást és így kemény iskola, fontos eszköz a német nyelvbe való bevezetésbe. De nem utolsó a szerep, amit ezek a tudományok a hadügyben játszanak. Ha a hadi gondolat iránt a német ifjúságban megértést akarunk teremteni, akkor a matematika és természettudományok gondos taní-

tása nélkülözhetetlen. A szervesen kiépítendő német iskolaszervezetben tehát ezeknek a tárgyaknak megfelelő helyet kell biztosítani.

A Volksschule című folyóiratban *Dr. Gustav Rose: Die Ziele der arithmetischen Unterrichtsarbeit in ihrem organischen Zusammenhang* címen nagyobb tanulmányt tesz közzé, melyben bevezetésképpen azt fejtegeti, hogy a matematika tanításának nem lehet csak az a célja, hogy gépies asszociációra alapítva, absztrakt matematikai készségeket és ismereteket nyújtson. A technikának fontos szerepe van úgy a számtanban, mint a mértanban, az elemi számolási műveleteket, az alpműveleteket, a százalék egyszerű eseteit, a szögfelezést stb. mechanizálni kell, de az életből ellesett technika elsajátítása nem lehet a tanítás egyedüli célja. A legmagasabb cél, amire minden pszichikai hatásnak irányulnia kell, a nemzeti és szociális felelősségtudat kifejlesztése.

Ha a mennyiségtanítás csak gyakorlati célokat követne, akkor önző szatócslelkeket nevelne. A matematikatanítás is köteles ezen túl átfogóbb és fölérendelt feladatokat is teljesíteni. Végső célban a nemzeti szociális gondolkodás és eszelekvésnek kell alárendelni a matematikatanítás képző erejét is. Fel kell kelteni a tanuló felelősségtudatát a közösséggel szemben. A nemzeti szociális gondolat egy nagy része csak a szám erejével válik eleven erővé. A tanítás ennek a feladatnak nem tesz eleget azzal, hogy — ami leggyakrabban történik, — egy pár számtani feladatot szentel ennek a célnak is. A számtanításban a nemzeti szociális gondolatnak kell előtérbe kerülni és minden más cél előtt a tanuló érzelmeire kell hatni.

Bemutat egy tanítási vázlatot is, melynek tárgya „az 1933/34. évi inségakció”. A tanítást azzal kezdi, hogy felolvassa és magyarázza Hittler kancellár beszédét, amelyet az akció megkezdésekor tartott. Mekkora ma a munkanélküliek száma? (3,851.000). Hagyjuk ezeket egyenkint magunk előtt elvonnulni, mennyi idő kell ehhez? (127 nap). Gyűjtsünk a munkanélkülieknek! Minden tanuló ad két hétig naponként 1 f-t! Mit számolhatunk tovább? Mennyi gyűlné egybe, ha minden tanuló önnyt adna? Osszuk el az így begyűlt összeget a munkanélkülieknek! Mekkora terhet jelent a német összlakosságra a munkanélküliek kiteleltetése?

A cikk további folyamán kifejti, hogy bár a nemzeti szociális gondolat fejlesztése, a tanuló érzelmeinek felkeltése a legfontosabb cél, azért a tanuló matematikai gondolkodását sem szabad elhanyagolni. Meg kell tanítani a tanulót arra is, hogy az élet alkalmazott feladatait önállóan megoldani tudja, szóval meg kell tanítani a tanulót, hogy a körülötte levő világot matematikailag felfogni képes legyen. Egyik kirándulás alkalmával — beszéli a cikk, — a tanulók észrevették a vonat egyenletes lökéseit. A tanulók csakhamar rájöttek a jelenség okára és felvetődött a kérdés, hogy a lökések számából nem lehetne-e kiszámítani a vonat menetsebességét. A tanulók feladata volt a szükséges adatok beszerzése és a probléma szabatos megfogalmazása. Miután megállapították, hogy a sínek 15 m hosszúak és stopperórával percenként 41 lökést számláltak, a két adatból kellett a problémát megoldani. Először az adatok kikerekítésével megbecsülték a várható eredményt, azután írásban számoltak:

$$41 \times 15 \times 60 = 41 \times 0.9$$

$$1000$$

amiből a tanulók a gépies szabályt is megállapították; a vonat óránkénti sebességét kilométerekben megkapjuk, ha a lökések számát megszorozzuk 0.9-del. Ezután következett a probléma mélyebb elgondolása: mivel kellene szorozni a lökések számát, ha sínek hossza 30 m volna?

A nemzeti szocialista politikával foglalkozó legújabb mennyiségtani könyvek közül a következőket említjük:

O. Könitzer: *Deutsche Zahlen aus dem Kampf um Ehre, Arbeit und Brot*. Leipzig 1935.

P. Nothling und W. Schumann: *Wichtige neue Stoffgebiete für den Rechenunterricht*. Leipzig, 1935.

Adolf Dorner: *Mathematik im Dienste der Nationalpolitischen Erziehung*. Diesterweg, Frankfurt a. M., 1935.

Lampe—Wagner: *Mathematik und Wehrsport*. Leipzig. Teubner.

P. Polster und A. Müller: *Das Schicksal des deutschen Volkes in Zahlen*. Dresden, 1935.

K. Pietzker: *Völkisches Rechnen*. Halle.

5. Humor a számtanításban. A Quelle című tanügyi folyóirat foglalkozik egy cikkben a találós kérdésekkel és a számolási készséget előmozdító játékokkal. Abból a gondolatból indul ki, hogy a figyelem élénkítésére és mélyítésére szolgál, ha az amúgyis száraznak és unalmasnak tartott matematikai órát a humor élénkíti. Az ilyen feladatok nemcsak jótékony változatosságot visznek a tanításba, hanem egyúttal a matematikai ismereteknek újabb pompás alkalmazását képezik.

A cikknek különös érdekességet ad, hogy megmutatja ezen feladatoknak nagy pedagógiai értékét abban, hogy sokféle megoldást tesznek lehetővé. Így pl. az a közismert találós kérdés: „Egy istállóban tehének és tyúkok vannak. Az állatoknak összesen 20 fejük és 56 lábuk van. Mennyi a tehén és mennyi a tyúk?” megoldható a következő módokon:

a) Szemléltetéssel. 20 agyagtest a 20 állat, 56 gyufaszál az 56 láb. A testek mindegyikébe teszünk két lábat, marad még 16 láb; ezekkel kiegészítjük a két lábú testeket négylábúakká. Hányat lehet? Hány négylábú és hány kétlábú állat lesz?

b) Bajzzal. 20 vízszintes vonal a 20 állat, mindegyikhez rajzolunk két lábat. Hány láb ez összesen? Hány láb marad? Ezekből hány testet egészíthetünk ki négylábúvá.

c) Okoskodással. A 20 fej 20 állatot jelent. Ha mind tyúk volna, akkor 40 lábuk volna összesen, mivel 16 lábbal több van, ezzel 8 kétlábút egészíthetünk ki négylábúvá.

d) Próbálgatással. Tegyük föl, hogy 16 tyúk és 4 tehén van. Ezeknek összesen volna 48 lábuk, mivel azonban 8 lábbal több van, tehát több a tehén, vagyis egy pár kétlábú tyúkot ki kell egészíteni négylábú tehenné. 8 lábbal négyet lehet tehenné alakítani.

e) Egyenlettel. $(20 - x) \cdot 4 + 2x = 56$.

Megoldás után fölteszi a tanulóhoz a kérdést, hogy bármilyen számmal

megoldható-e a feladat? A tanulók gondolkodás útján rájönnek, hogy a legkisebb szám 40 láb, amikor mind a tyúk, a legnagyobb szám 80, amikor mind tehén. A lábak száma tehát csak páros szám lehet 40 és 80 között.

Ugyanez a folyóirat a számolás gyakorlására a következő játékot ajánlja: A játék 24 kártyából áll, amit a tanulók maguk is elkészíthetnek. Minden kártya egy feladatot és egy másik kártya feladatának a megfejtését tartalmazza. 4—4 kártya zárt csoportot képez, úgy, hogy az első kártya feladatának a megfejtése a második kártyán, a másodiké a harmadikon, a harmadiké a negyediken és a negyedik kártyáé az első kártyán van. A 24 kártyát 3, vagy 4 tanulónak osztják szét. Az egyik tanuló egy kártyát nyitva letesz az asztalra és elolvassa a rajta levő feladatot. A feladatot minden tanuló kiszámítja és akinek a kártyáján az eredmény található, az kiteszi ezt a kártyát és felolvassa ezt a feladatot. Így folytatódik a negyedik kártyáig. A negyedik kártya feladatának a megfejtése az asztalon fekvő első kártyán van. Ez egyúttal ellenőrzésül szolgál. Aki a negyedik kártyát tette az asztalra, az kapja a lefektetett négy kártyát és az kezd a legközelebbi csoportot. Aki a végén a legtöbb kártyát kapta, az a nyertes.

A mulattató matematika német irodalma igen nagy. Ujabbak:

W. Lietzmann: Lustiges und Merkwürdiges von Zahlen und Formen. Breslau. Ez a kiváló könyv új kiadásban jelent meg.

Sauerhering Friedrich: Magische Zahlenquadrate. Lindenthal. Ugy a páros, mint a páratlan beosztású bűvös négyzetek megoldására igen ügyes eljárásokat ajánl. Van ezek között új eljárás is.

Karl Meiniger: Rechenkniffe. Frankfurt a. M. 1934. Számolási előnyök igen szemléletesen és mulatságosan megoldva.

Kerst Bruno: Mathematische Spiele. Berlin. Gondolatébresztő könyvecske, érdekes játékok a számtantánnítás szolgálatában. A szöveget 89 ábra teszi könnyen érthetővé.

6. Pestalozzi összeköttetése Magyarországon. A Pestalozzi-kutatás szolgálatában álló „Pestalozzianum“ című svájci folyóirat decemberi számában „Pestalozzis Beziehungen zu Ungarn“ címen nagyobb tanulmányt közöl, benne Pestalozzi egyik kiváló magyar tanítványának, *Várad Szabó Jánosnak* arcképe, amelyet Pestalozzinak egy másik tanítványa, *Egger Vilmos* festett, aki hosszabb ideig működött Magyarországon. A tanulmány közöl a Pestalozzi hagyatékában talált eddig ismeretlen és Magyarországra vonatkozó levelet. Az egyik levelet Pestalozzi írta 1811. május 10-én báró Vay Miklósnak, válaszul a bárónó levelére, melyben Várad Szabó János holléta felől érdeklődik. A levél szerint Szabó Yverdonban hosszabb ideig reumatikus bántalmakkal ágyban feküdt, felgyógyulása után Bern melletti Hoffwylbe távozott. Jelenlegi tartózkodási helyéről nem tud pontosabb felvilágosítást nyújtani.

Rendkívül érdekes az a levél, melyet Egger Vilmos írt Pestalozzinak. Egger Vilmos Pestalozzi ajánlatára került a báró Vay-család gyermekei mellé nevelőnek, később a pesti evangélikus iskola tanítója, ahol többek között rajzot és tornát is tanított. Ebben a levélben megírja Pestalozzinak, hogyan rendezte be Pesten az első tornateret. A levél csak nagyon hiányosan

került a Pestalozziánium irattárába. A levél szerint az evangélikus iskola egyik tanítványának az atyja, üres telket engedett át az intézetnek tornateré céljaira. A telek 70 lépés hosszú és 21 lépés széles volt és amit különösen kiemel a levél, volt rajta egy deszkabódé, amit a szerek elhelyezésére használtak fel. A teret berendezték és az arra haladók kíváncsian állottak meg, mert nem tudták elképzelni, minek állítanak akasztófát a térre, minek ásnak árkokat és általában feltűnt a sok különböző, eddig sohasem látott eszköz. A legtöbben azt hitték, hogy a téren tánckomédiások fogják mutogatni művészetüket. A rendőrség is kezdett érdeklődni a készülődés céljai felől és Eggert be is idézték a rendőrkapitány elé, aki erőlyesen rászólt, miért nem jelenti be a rendőrségnek, hogy mit tervez azon a téren. Mikor azonban megmagyarázta a rendőrkapitánynak, miről van szó, a kapitány nagyon helyeselte a tervet. A tanulók szívesen jártak a tornagyakorlatokra, de sokat a szülők nem engedtek oda, mert nem akartak gyermekükből komédiást nevelni. De sokan eljártak az iskola növendékein kívül is, így fölemlíti a levél a fiatal Károlyi grófokat, a fiatal Vay bárót, Leimel tábornok fiát. Akadtak idősebb urak és hölgyek is, akik szorgalmasan részt vettek a tornagyakorlatokon. Egger szívesen látta ezt a tolongást, ahogy írja így gondolta a tornát népszerűsíthetni. Igen sok akadémuskodóval kellett neki megküzdeni, orvosok is akadtak, akik szerint a gyakorlatok ártalmasak, mert tüdőgyuladást okoznak. Felemlíti a levélben, hogy hatására Esztergomban és a váci katonaiskolában is megkezdték a tornagyakorlatokat. Vácról az intézet vezetője egy altiszttel megjelent Egger tornaterén, megfigyelte a gyakorlatokat, lejegyezte azokat, lerajzolta a szereket. Érdekes, hogy Egger a levélben „Lieber Vater Pestalozzi“-nak szólítja a mestert.

Pestalozzinak egyik nagy magyar tisztelője volt *Schédius Lajos*. A cikk Schédiusnak két Pestalozzihoz intézett levelét közli. A levél szerint a pesti evangélikus iskola, az első Magyarországon, amely Pestalozzi elveit törekszik érvényesíteni, a legjobb eredménnyel. Schédius elküldi azoknak a névsorát, akik Pestalozzi összes műveit megrendelik és pedig Pestről 49-et, Budáról 27-et.

Ismertetem még Pestalozzi levelét melyet, *Palotzai Horváth Ferenc báróhoz* Eperjesre írt. Horváth báró azzal a kérdéssel fordult Pestalozzihoz, otthon neveltesse-e magánúton gyermekeit, vagy pedig küldje-e ki hozzá őket. Pestalozzi érdekesen fejtegeti a levélben a felsőbb körökben folyó magánnevelést. Szerinte a felsőbb társadalmi körökben most uralkodó erkölcsi felfogás a helyes neveléssel homlokegyenest ellenkezik. 100 nevelő közül 99, a felsőbb körökbe kerülve, alárendeli a maga helyesebb nevelési elveit a felsőbb körökben uralkodó hivalkodásnak és egyéb gyengeségnek. Amíg — írja Pestalozzi, — nem gondoskodtunk tekintélyes számú rátermett nevelőről, akik a magasabb körökben reájuk váró veszélynek ellent tudnak állni, addig a jó nyilvános nevelő intézetet kell előnyben részesíteni.

A tanulmány végül kívánatosnak tartaná a kérdés további tanulmányozását. A nápolyi Pestalozzi intézet vezetője, *dr. Hoffmann Ferenc György*, az intézet megszünte után, szintén Pestre jött. A Pestalozzi kutatást érdekelné

a pesti evangélikus iskola további fejlődése és a két Pestalozziánusnak, Eggernek és Hoffmannak további sorsa és különösen pesti működése.¹

7. A cselekedtetés elve a háztartásban tanításában. A Schweizerische Lehrerzeitung ismerteti a zürichi háztartási iskola kiállítását. Kiállították a háztartásban tanítására képzést nyert 17 tanítónőnek házi írásbeli dolgozatát. Érdekesek a témák is, de különösen a kidolgozás módja keltett fel-tűnést. Minden dolgozat kis munkakiállítással volt illusztrálva. A dolgozatok általában önálló felfogásra vallottak és mindegyik a tanulók öntevékeny-ségére és a tanítás élénkítésére törekedett, ami mindegyiknek sikerült is.

Az egyik dolgozat tárgya: *Önellátás a parasztháztartásban.* A dolgozat-hoz kapcsolt kiállítás megmutatta, hogyan lehet egyszerű eszközökkel jól használható kerámot készíteni; hogyan lehet almát, cseresznyét, bodzabogyót, zöldbabot, hársfavirágot, borsót stb. konzerválni. Hogyan kell általában nyáron a téli szükségletéről gondoskodni. Hogyan kell kenyeret sütni, metélt fésztát elkészíteni és szárítani, hogyan kell házilag ruházatról gondoskodni. Végül bemutatja egy mintaszerű parasztház és kert berendezését.

Egy másik dolgozat tárgya: *Gyógynövények a háztartásban.* A dolgo-zathoz bemutatja a vidék 16 gyógynövényét préselve, mindegyik mellett fel-tüntetve a növényre vonatkozó fontosabb adatok, gyógyhatásuk. 16 dobozban kí volt állítva a 16 gyógynövény használatra elkészítve. Bemutatta, hogyan lehet a növényeket a háztartásban megőrizni.

Egy harmadik dolgozat: *Kémia a háztartásban.* Ujságkivágások, raj-zok óvtak a benzin helytelen használatától. Kis szövetdarabokon be volt mu-tatva, hogyan kell használni a tisztító anyagokat. Különféle tisztító eszközök kis üvegekben, mindegyiken feltüntetve a használati utasítás.

Más témák: a modern lakószoba; a ruházkodás, mint a gondolkodásmód kifejezője; játékdélután a szabadban; a fésű és kefe használata; küzdelem a por ellen a háztartásban; az elektromosság a háztartásban; mosdóeszközök és azok használata.

8. Az orosz iskola rendszer. A „Pädagogischer Führer“ folyó évi 7-ik száma ismerteti az újabb orosz iskolareformot. A sok rosszul sikerült kísérlet után most ismét visszatérnek a cári Oroszország iskolaformáihoz. A kommu-nista forradalom első korszakában a népiskola és középiskola közötti külön-biséget eltüntették és helyükbe egységes munkaiskolát állítottak. Ebben az iskolában a tanulók a tanítókkal szemben igen nagy szabadságot élveztek, minek következménye volt az a végzetes eredménytelenség, amit most már a hivatalos Oroszország is kénytelen volt belátni. (Lásd: „A Cselekvés Isko-lája“ múlt évi kötet 309. oldalát.) Az egyetemre került ifjúság oly nagy-fokú tudatlanságot árukt el, hogy az egyetemi hatóság kívánságára, a köz-oktatási népbiztosság kénytelen volt a most következő tanévtől kezdődőleg, a régi iskolatípusokat ismét visszaállítani és elrendelni, hogy a tanárok az iskolai fegyelmet minden eszközzel állítsák helyre. Az orosz iskolának most

¹ Hoffmann Ferenc dr. a pesti evangélikus iskola tanára volt. Lásd: Ke-mény Ferenc cikkét: Magyar Pedagógia 1927. évf. 93. oldal. — Egger állító-lag 1930-ban meghalt.

négy típusa lesz: 1. A 4 osztályú elemi iskola 7—10 éves gyermekek részére. 2. Ehhez kapcsolódik a 7 osztályú nem teljes középiskola. 3. Ezt kiegészíti még 3 évfolyam a teljes középiskolára. 4. Főiskolák. Ide felvétetnek a 7 osztályú, nem teljes középiskolát végzett tanulók. Egyetemek, ahova csak azok vétetnek föl, akik a teljes 10 osztályú középiskolát jó sikerrel végezték. Visszaállították a szigorú évvégi vizsgálatokat, új tanterveket adtak ki és ismét beállították az antik történelmet és klasszikus irodalmat. Egyetemi tanárok vezetése mellett 7 bizottság az eddig mellőzött tankönyveket ismét megszerkesztik. Ezzel egyidejűleg új utasításokat is adtak ki és különösen a földrajz és történelem tanításánál az eddigi absztrakt, száraz, statisztikai adatokkal megterhelt módszer helyébe elevenebb szemléltető tanítást kíván. A rendelkezés szerint az új tankönyveknek, melyek hivatva lesznek új szellemet vinni az orosz iskolákba, 1935. július haváig kellett megjelenniük.

9. Hírek. A Német Birodalom kultuszminisztere egy most kiadott rendelettel újból szabályozta, az összes iskolafajokra egységesen, a tanév kezdetét és végét, valamint a szünidőket is. A tanév tavasszal kezdődik és tavasszal zárul, amivel a tanévet a Landjhrarral és Arbeitsdiensttel hozta összhangba. (Lásd „A Cselekvés Iskolája“ múlt évi kötet 517. oldal.) A tanév most három részre tagozódik: 1. áprilistől júliusig, 2. augusztustól decemberig, 3. januártól márciusig. A szünnapok összes számát egy tanévben 85-ben állapította meg. A nyári szünet 40 napig tart és a birodalom három nagyobb területe szerint különböző időre esik. A keleti részekben június 25-től augusztus 3-ig, a birodalom közép területén július 8-tól augusztus 17-ig, délen és a Saarvidéken július 22-től augusztus 31-ig. — A karácsonyi szünet december 23-tól január 6-ig. — A húsvéti szünet március 22-től április 8-ig. Ha a húsvéti ünnepek előbb, vagy utóbb esnek, akkor a húsvéti szünet úgy tolódik el, hogy az ünnepnapok a szünetbe essenek. A még megmaradt 12 nap a pünkösti szünetre és az őszi szünnapokra esik.

*

Franciaországban a tanítók szolgálatának korhatára eddig a 60-ik életévhez volt kötve. Ujabbán ezt a korhatárt 5 évvel leszállították, vagyis a francia tanító ezentúl csak 55 éves koráig teljesíthet szolgálatot.

*

Kalifornia, Anglia és Ausztria iskolái évek óta cserélgetik ki egymással a rajzokat. A csereviszonyban álló iskolákban ugyanazon témákat dolgoztatják föl. A rajzok azután vándorolnak Bécs, London és Los-Angeles között, ahol kiállítják azokat. Ezzel nemcsak összehasonlítási lehetőségek vannak a különböző nemzeti karakterből adódó felfogásokban, hanem a kiállítások igen fontos felvilágosítást nyújtanak a gyermeki alakítás sajátosságairól.

*

Angliában 150 iskolát szerveztek, ahova minden 16 éven fölüli és munkánélküli segélyben részesülő fiatalok kötelesek eljárni. Az iskolában naponként 5 órai tanítás folyik.

*

Romániában 7200 állásnélküli tanító szervezkedett és a kormányhoz az-

zal a javaslattal fordultak, hogy szeszadó bevezetésével nyerjen a kormány költséget új 10.000 tanítói állás szervezésére.

*

Jellemző adat, hogy az elmúlt tanévben az osztrák középiskolákból és tanítóképzőkből 175 fiú- és leánytanulót tiltottak ki politikai vétségek miatt. Ezek közül 25-öt az ország összes középiskoláiból.

*

Az állásnélküli tanítók száma Ausztriában is igen nagy. Ennek csökkentése végett a tanítóképzők felébe a múlt tanévben, a másik felébe a jövő tanévben nem vesznek fel első éves tanulókat. Ezenkívül a tanítóképzőkben, ahol eddig tandíj nem volt, a jövő tanévtől magasabb tandíjat szednek. Ugyancsak ezt célozza az az újabb osztrák miniszteri rendelet, amely 156 tanítót 35 évi szolgálat után nyugdíjazott, hogy ugyanannyi fiatal tanítónak csinaljon helyet.

*

A Quelle című legrégebb osztrák tanügyi folyóirat múlt évi 84-ik évfolyamával megszűnik. Helyette Pädagogischer Führer címen új folyóirat jelenik meg.

*

Az Internationale Zeitschrift für Erziehung februári számában *Kemény Ferenc* ismerteti az 1934. évben megjelent magyar pedagógiai irodalmat. Az ismertetésben folyóiratunk munkatársai közül a következők szerepelnek:

Alexander Imre: Pädagogische Studien.

Hildebrand Várkonyi: Mitteilungen aus dem Pädagogisch—Psychologischen Institut der Universität, Szeged.

Gabriel Kemény: Wertung und Auswahl in der Schule.

Ad. Szenes: Die typischen Rechenfehler des Schülers und deren Verhütung.

Jos. Somogyi: Begabung und Eugenik.

Al. Jeges: Entwürfe für den naturgeschichtlichen Unterricht. Mit zahlreichen vortrefflichen Skizzen.

K. Kendoff: Erziehung zum erdkundlichen Denken in der Tatschule.

A folyóiratok ismertetése között szerepel Baranyai Erzsébetnek a Magyar Pedagógiában megjelent tanulmánya ily címen: Die neueste Gestaltung der deutschen Erziehungswissenschaft.

*

Az olasz iskolákban havonta kétszer balilla ruhában jelennek meg a tanulók. A reggeli ima után a tanító vezényel: „Vigyázz! Üdvözet a királynak! Üdvözet a Duesének!” Szombatokint egy tanuló a nemzeti zászlóval az iskola kapujában fogadja a tanulókat, akik római üdvözléssel vonulnak a zászló előtt az iskolába. Minden hétfőn a tanítás megkezdése előtt és minden szombaton a tanítás befejezése után az összes tanulók az iskola udvarán gyülekeznek és a zászló feltűzését, illetőleg bevonását hazafias dallal kísérik.

*

A világ legnagyobb könyvtára a párizsi nemzeti könyvtár 4 és fél millió kötettel. Azután következik a leningradi állami és az akadémiai könyv-

tár 4—4 millió kötetel, az északamerikai kongresszus könyvtára 3 és fél-millió kötetel, a Britisch Múzeum 3 millió, a newyorki nyilvános könyvtár 3 millió, a porosz állami könyvtár 2 millió, a párizsi Sorbon és a müncheni egyetemi könyvtár több mint 1 és félmillió kötetel.

Szenes Adolf.

LAPSZEMLE

Pedagógiai Szeminárium Dr. Haltenberger Mihály személyében új szerkesztőt kapott. A lap a f. tanév szeptemberi 1-ső számával a VI. évfolyamába lépett s „Új sorozat“ jelzéssel indul arra az útra, amelyen a gyakorlati pedagógiai irodalom művelésével eddig is igen szép sikereket aratott. Első cikke *Dr. Felkay Ferenc* székesfővárosi tanügyi tanácsnoknak a Fővárosi Pedagógiai Szeminárium egyéves tanfolyamát megnyitó beszédét közli, egyben közzéadja a Szeminárium f. évi tanfolyamának a programját is. A szeminárium igen értékes anyagot ölel fel s a pedagógiai és lélektani előadásokon, továbbá Budapest székesfőváros földrajzi és művelődéstörténeti ismertetésén kívül a laboratóriumi és didaktikai munkálkodásokra, továbbá a rajz, szlőjd és testnevelés tanítására van különös figyelemmel. Az előadók részben tudósok, részben jobb gyakorlati pedagógusok, a tanfolyam vezetője *Dr. Haltenberger Mihály* igazgató, egyet, rk. tanár. A további cikkeket *Dr. Ősz Béia: Az iskolák felügyeletének újjászervezése* címen *Hóman Bálint* közoktatásügyi miniszter alkotását: a közoktatásügyi igazgatásról szóló 1925. évi VI. t. cikket simerteti. *Dr. Kiss Kázmér: A pedagógiai-lélektan fogalma és tárgyköre* címen közöl igen figyelemreméltó tanulmányt, melyben e tudományág feladatkörének értelmezéséhez ad új szempontokat. *Dr. Strömpl Gábor: A gyermek térszemlélete* c. cikkében a térszemlélet helyes kialakítására ad útmutatásokat. A lap további részét mintatanítások, könyv- és folyóirat-szemle tölti ki. Az ismertetésekből ki kell emelni *Dr. Bárczi Gusztáv: Az egészségvédelmi nevelés* c. vezérkönyvet, (Budapest, 1935, 388 p, ára 8.— P. A szerző kiadása), mely az iskola egészségvédelmi munkájára vonatkozó tudnivalókat foglalja rendszerbe. A folyóirat végén *Nyireő Éva* összeállításában a *Fővárosi Pedagógiai Könyvtár* által a f. évben beszerzett műveknek jegyzékét találjuk.

Országos Középiskolai Tanáregyesületi Közlöny f. tanévi szept. 1-i száma *Kornis Gyula dr.-nak* és *Melich János dr.-nak* a középiskolai tanárok részére a nyár folyamán rendezett *klasszika-filológiai tanfolyamon* tartott megnyitó-, illetőleg záróbeszédét közli. *Dr. Marczinkó Ferenc* a közoktatásügyi igazgatás újjászervezésére vonatkozó törvénynek főbb szempontjait ismerteti. Ezzel kapcsolatban örömmel állapítja meg, hogy a törvény életbeléptetése folytán a tanügyi közigazgatási új státus megalkotásánál a középiskolai tanári státust nagy megbeesülés érte. A kinevezett nyole új tankerületi kir. főigazgató kivétel nélkül középiskolai tanári képesítésű pedagógus. Ugyanakkor 14 középiskolai igazgató tanügyi főtanácsos gimnáziumi igazgatóvá nevezetett ki, heten pedig tanügyi főtanácsosi címet kaptak. Marczinkó Fe-